

Metafizica ochiului

Iulian BOLDEA

Ioan Es. Pop este, poate, cel mai însemnat reprezentant al generației 90. Volumele sale de versuri (*Ieudul fără ieșire*, *Porcec*, *Pantelimon 113 bis*, *Petrecere de pietoni* etc.) consemnează statura unui poet de autentic suflu liric, ce-și precizează cu acuitate registrul tematic și expresiv, în versuri tensionate, (auto)referențiale, cu o expresivitate de necontestat a consemnării avaturilor concretului. În recentul volum *Unelte de dormit* (Editura Cartea Românească, 2011), se regăsește, în bună parte, relieful tematic și expresiv al poeziei dinainte. Poemele lui Ioan Es. Pop au, în multe cazuri, o alură parabolică, definindu-se printr-o tensiune între spus și nespus, între sugestivitatea detaliului concret și detenta himericului, a unui imaginar din care fiorul fantasticului nu e exclus. Metafizica senzorialității, pe care o desenează în relieful poemelor sale Ioan Es. Pop are, dincolo de accesul la simbolizarea subtextuală a elementelor umanului, și unele dimensiuni arhetiplogice clare, care presupun retragerea ființei în imaginile și semnificațiile de aspect cvasimitic. Pentru eul poetic ce trăiește „sub clopot”, vorbirea nu e decât o mărturie a fragmentarității, o acoladă ultragiantă, tăcerea fiind, de fapt, investită cu privilegiile și promisiunile increatului, ale posibilului, ale nediferențierii, fiind mult mai apropiată de esențialitatea eului: „chiar și astăzi vorbesc doar cu spaimă,/ pentru că locuiesc tot acolo, sub clopot,/ iar vorbirea îmi face rău./ n-am nimic de spus în vorbire umană,/ unde totul este întâmplare și zarvă”. Ciclul intitulat *Dincolo* aproximează orizontul incert al unei dialectici a interiorității și exteriorității, din care se alcătuiește identitatea instabilă a poetului, ce are la dispoziție unelte de dormit precum subvzul sau subauzul, elemente ale subsimțurilor prin care se poate întrezări acest „dincolo” alcătuit din lumina care „putrezește duminica prin ogrăzi”. Simțurile sunt, pentru Ioan Es. Pop, atât de apropiate de real încât devin, parcă, epiderma lui, limita fragilă prin care conștiința se desparte de lume și de sine. Se conturează, aici, o adevărată „religie a retinei”, o metafizică a ochiului incapabil să-și anexeze lumina dumnezeirii („dumnezeu, atâta cât există, nu rezistă la vedere,/ dar atunci nu ne va mai scăpa/ el face parte din lumina pe care/ ochiul obișnuit nu o vede,/ dar o vede ochiul meu aproape orb./ de la lumină în sus lucrurile devin tot mai grele/ și urcând nu te mai poți întoarce - /marea greutate e chiar ușorul,/ când te ridici, devii greu celeilalte lumi, te prăbușești în invizibil ca un sac cu bolovani”).

Imaginile somnului, reprezentările regresivului în subconștient, semnele abuliei existențiale nu înseamnă, însă, pur și simplu, o abandonare a lucidității, a reliefului rațional al ființei. Recursul la rugăciune se conjugă, uneori, cu sugestii ale hipnoticului: „mă rog cum nu m-am mai rugat niciodată/în leagăn sunt fericit și cuminte și cu încă puțin efort pot repara/toată această viață care a pornit atât de prost” sau: „dorm de două zile. m-am trezit degeaba/e tot azi”. Spiritul fantezist exercitat în secțiunea *potriviri după alecsandri & co* supune unei percepții ludic-parodice poezia românească, de la Alecsandri la postmoderni, cu o propensiune spre un viitor ipotetic. Seducătoare stilistic e, de pildă, paștișă ce amalgamează imagini ale cosmogoniei cu cromatică suav-artizanală a sugestiilor gastronomice, amintind de Emil Brumaru. Fantazările ludic-ironice ale lui Ioan Es. Pop sugerează apropieri ilicite dintre obiecte dispartate, într-un univers al semnelor și imaginilor devalorizate sau, pur și simplu, devalorizate: „apocalipsa vine la pachet/azi ai noroc, dar mâine nu se știe/ecranu-i bosumflat ca o piftie/sub care carnea noastră moare-ncet”.

Neoexpresionismul lui Ioan Es. Pop este, în acest volum, unul „îmblânzit”; angajamentul existențial nu mai e atât de radical, iar „negativismul lui fundamental de «poète maudit»” (Nicolae Manolescu) și-a mai atenuat din energiile disolutive. Vizionarismul, suav-apocaliptic, al poetului se materializează într-o scriitură care „strânge cu hărnicie premeditată un vocabular funest, grăbit să ajungă din urmă spasmatice expresionistă și să declame o apocalipsă dirijată”. Chiar dacă nu atinge performanțele din *Ieudul fără ieșire*, chiar dacă există multă zgură (versuri nereușite, imagini stângace, sau incongruențe ale ansamblului), *Unelte de dormit* e o carte ce confirmă talentul remarcabil al unuia dintre cei mai înzestrați poeți contemporani.

LitArt - Diplomă la Gala Premiilor Asociației Scriitorilor din Târgu-Mureș și ale Editurii Ardealul

Gala premiilor literare din acest an s-a desfășurat sâmbătă, 10 decembrie 2011, în sala de ședințe a revistelor *Vatra* și *Lato* din Târgu-Mureș, într-o atmosferă colegială și extrem de prietenoasă.

Poeta și traducătoarea Ileana Sandu, consilier în cadrul Primăriei Municipiului Târgu-Mureș, a dat citire mesajului generos al primarului, dr. Dorin Florea, în care s-a subliniat buna conlucrare cu scriitorii, în cadrul diverselor proiecte culturale derulate în ultimii ani, cu accentul pe participarea acestora la zilele orașului. Scriitorii l-au avut în mijlocul lor, având prilejul de a-i face cunoscute unele proiecte de perspectivă, prefectului Județului Mureș, Marius Pașcan, poet, doctor în filosofie, lector asociat la Universitatea „Petru Maior”.

Momentul festiv a fost precedat și de lansarea noilor apariții editoriale, ieșite de sub teascurile Editurii **Ardealul**, 8 proze scurte & reflecții, aforisme, paradoxuri, de Zeno Ghițulescu, și *Amanta lui Dracula*, tot proză, de Ioan Suciu Moişa, cărți prezentate de criticii literari Al. Cistelean și Iulian Boldea, și de scriitorul Lazăr Lădăriu, moderatorul întregii manifestări fiind poetul și eseistul Eugeniu Nistor, secretarul breslei scriitorilor.

Apoi s-a trecut la decernarea premiilor pentru cărțile cu conținut literar, apărute în 2010. Juriul Filialei Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor, constituit din: Cornel Moraru – președinte, Zeno Ghițulescu și Eugeniu Nistor – membri, a hotărât asumarea **DIPLOMEI DE ONOARE**, acordată criticului literar Al. Cistelean la 2 decembrie 2011, în cadrul simpozionului organizat la Universitatea „Petru Maior”, cu prilejul sărbătoririi vârstei de 60 de ani. De asemenea, analizând toate cărțile primite la locul stabilit (redacția revistei *Vatra*), până la data limită (7

decembrie 2011), a decis premiarea următoarelor cărți și autori: **PREMIUL DE EXCELENȚĂ** – acordat scriitorului Dan Culcer, pentru volumul bilingv de poezie *Utopia*, apărut, în co-editare, la

înființarea ei (în 1995), funcționează sub egida de onoare a Uniunii Scriitorilor din România. Pentru început juriul a hotărât asumarea diplomelor, acordate anterior, la 6 decembrie 2011, în cadrul manifestărilor culturale organizate la Târnăveni, scriitorului Aurel Hancu și profesorului-director de bibliotecă Gheorghe Moldovan, și, apoi, acordarea unor **DIPLOME DE EXCELENȚĂ** următoarelor personalități: dr. Marius Pașcan – poet, prefect al județului Mureș, pentru susținerea entuziastă a celor mai autentice manifestări culturale; Kocsis Francisko – poet și traducător, redactor șef adj. al revistei „*Vatra*”, pentru frumoasa colaborare în co-editarea Bibliografiei revistei și a antologiilor de proză scurtă și de poezie; prof. dr. Virgil Pană – director adj. al Muzeului Județean Mureș, pentru buna colaborare editorială din ultimii ani; prof. Marin Șara – ex-director al Bibliotecii

Editura **Ardealul & Asymetria** (Târgu-Mureș & Elancourt, 2010); **PREMIUL PENTRU POEZIE** – scriitorului Viorel Mureșan, pentru volumul *Buchetul de platină*, apărut la Editura Eikon (Cluj-Napoca, 2010); **PREMIUL PENTRU PROZĂ** – scriitorului Ion Ilie Mileșan, pentru volumul *Sub zodia patimilor*, Editura Ardealul (Târgu-Mureș, 2010); **PREMIUL PENTRU CRITICĂ ȘI ISTORIE LITERARĂ** – scriitorului Iulian Boldea, pentru volumul *Aproximații*, apărut la Editura Contemporanul (București, 2010). De asemenea, juriul a mai decis și acordarea unei **DIPLOME – revistei LitArt**, redactor șef Adrian A. Giurgea, pentru popularizarea manifestărilor culturale ale breslei scriitorilor mureșeni.

Un alt juriu, constituit din: prof. univ. dr. Cornel Moraru – președinte, prof. univ. dr. Iulian Boldea și lector univ. dr. Eugeniu Nistor a dispus acordarea diplomelor Editurii Ardealul din Târgu-Mureș, editură care, încă de la

municipale „Petru Maior”, pentru organizarea unor frumoase manifestări cu scriitorii și cartea de literatură la Reghin; prof. Mioara Pop – director al Bibliotecii Județene „Lucian Blaga” Alba, pentru sprijinul susținut în editarea volumelor anastatice din filosofia lui Lucian Blaga; prof. Adela Ciulea – director al Grupului Școlar „Ion Vlasiu”, pentru promovarea în cadrul școlii pe care o conduce a celor mai importanți scriitori din zona Mureșului și a Târnăvelor.

Au fost prezenți la manifestare, alături de scriitorii din granițele Județului Mureș, membri ai breslei din Cluj-Napoca (Viorel Mureșan), Bistrița (Emil Dreptate), Mediaș (George L. Nimigeanu, Ioan Veza).

Sponsorii ediției din acest an a manifestării au fost: Primăria Municipiului Târgu-Mureș și Editura Ardealul.

Mihail Sadoveanu – Discurs de recepție la Academia Română

de Eugeniu NISTOR

Rezumat

Discursul de recepție al lui Mihail Sadoveanu la Academia Română reprezintă un moment semnificativ al istoriei noastre culturale: nu întâmplător evenimentul se desfășoară în prezența și cu participarea principelui moștenitor Carol al II-lea. Scriitorul își începe discursul elogiindu-l pe înaintașul său, al cărui loc îl ocupă în înaltul for, folcloristul Ioan D. Caragiani, și îl evocă în pasaje emoționante pe autorul dintotdeauna al poeziei populare: anonim și modest, care creează artă fără nici o pretenție, distilând-o direct din trăirile sale cele mai adânci. Arată că poezia populară, cu intonațiile ei plăcute și sfâșietoare, s-a plămădit, adesea, din cea mai cruntă suferință, fiind plămădită în vârtejuri sociale și istorice dure. Scriitorul își explică atașamentul fără reținere față de acest inepuizabil izvor al literaturii noastre, din care au rezultat doine și cântece bătrânești, și adevărate capodopere lirice, precum balada Miorița, dar și față de farmecul naturii și magia locurilor strămoșești, pe unde l-au purtat pașii și gândurile. Răspunsul, la discursul scriitorului, cald și învâluit, îl rostește profesorul G. Bogdan Duică, care prezintă pe larg universul operei sadoveniene.

Primele tangețe vizibile ale lui Mihail Sadoveanu cu Academia Română datează din 1905, când i se decernează premiul „V. Adamachi” pentru cărțile sale apărute în anul precedent: *Șoimii și Dureri înăbușite*. Scriitorul editase în 1904 și volumul de proză scurtă Povestiri, dar acesta, deși fusese propus la premiul „Ion Heliade Rădulescu”, în baza unui referat elogios al lui Ion Bianu, avea să fie premiat abia în 1906, după publicarea ediției a doua, când obține tot premiul „V. Adamachi”, avându-l ca raportor, de această dată, pe însuși spiritul rector al mișcării junimiste, Titu Maiorescu.

Prestigiul scriitorului sporește, apoi, mult în plan social, și prin alegerea sa, la 2 septembrie 1909, ca președinte al Societății Scriitorilor Români, funcție pe care o va deține până la 25 noiembrie 1911 (o primă încercare de constituire a breslei scriitorilor români se consumase cu un an înainte, la 28 aprilie 1908, când Sadoveanu fusese desemnat cenzor)¹.

La 26 mai 1916, Sadoveanu este ales membru corespondent al Academiei Române,² pentru ca cinci ani mai târziu, la 2 iunie 1921, să devină membru titular al celui mai înalt for științific al țării și, la 9 iunie 1923, în ședința solemnă prezidată de principele moștenitor, să rostească discursul de recepție, intitulat *Poezia populară*, cu un răspuns cald și elogios răspuns al profesorului George Bogdan Duică.

Conform cerințelor protocolare, la invitația președintelui Academiei, a luat cuvântul reprezentantul legitim al Casei Regale, preocupate atunci nu doar la modul declarativ de propășirea României Mari, acesta arătând că „după ce vitejia luptătorilor noștri

ne-au dat granițele materiale ale României întregite, este datorită luptătorilor culturii să întărească sufletește aceste hotare.”³ Principele Carol al II-lea miza pe calitățile de liant social și pacificator a factorilor de natură spirituală, fiind încredințat că „cultura va întinde ramura de măsline, făcând pace și bună înțelegere între toți locuitorii țării, fără deosebire de origine și credințe.”⁴ Punând în discuție problema orientării noastre culturale viitoare, principele arată că el înțelege prin aceasta nu accentuarea importurilor de peste granițe, ci „dezvoltarea Eului adânc al neamului românesc spre a-l aduce la nivelul vechilor culturi”, căci „importul culturilor de peste hotare trebuie să fie numai un îndemn și o pildă, nu trebuie să fie un schelet pe care să clădim o românilizare factică; și scheletul și carnea culturii trebuie să fie a țării noastre.”⁵

Fiind admis ca membru titular al Academiei pe locul rămas vacant după trecerea la cele veșnice a folcloristului și traducătorului Ioan D. Caragiani⁶, Mihail Sadoveanu își începe discursul aducând un cald elogiu vrednicului său înaintaș care, „venit din Macedonia, din acel cuib răsleț al poporului românesc, peste care au trecut atâtea vânturi și valuri (...) a trecut Dunărea la frați, cu sufletul plin de poezia semeșilor păstori ai Pindului, și, plecându-și urechea și-aici la murmurul cel din veacuri, a găsit în limbă și-n simțire legăturile nedestructibile ale aceleiași obârșii.”⁷

Punând sub semnul întâmplării faptul că și el, ca și merituosul Ioan Caragiani, „are pentru literatura marelui anonim același cult”, când alte spirite academice “au putut privi c-un ochiu indiferent această artă primitivă”, Sadoveanu face „mărturisirea de credință că poporul este părintele meu literar; că trecutul pulsează în mine ca un sânge al celor dispăruți; că mă simt ca un stejar dela Orhei, cu mii și mii de rădăcini înfipte în pământul neamului meu.”⁸

Apoi, scriitorul arată că împărățiile și mărinimiile omeniești sunt efemere și zadarnice, fiind înghițite fără urmă de negurile trecutului și că singura lor șansă de înveșnicire rămâne pecetea originală a sufletului artistului-scriitor, care, pentru a fi autentic „trebuie să-și plece urechea spre trecut și spre popor.”⁹ Această răsucire a gândului înapoi, a fost un miracol al romantismului nostru întârziat când, sub influența ideilor lui Herder, o seamă de scriitori pașoptiști, ca Alecsandri, Russo, Negruzzi, se orientează către folclor și „încep să caute în munții și văile Patriei, în satele umilite, cântecele neamului, aceste răsunete ale pușinelor bucurii și a nesfârșitelor dureri ale trecutului.”¹⁰

În rânduri emoționante, scrie cu slove tremurătoare, marele scriitor meditează și insistă în a ne transmite măcar ceva din *destinul* atât de încercat și de învârtit, în timpuri, al neamului românesc,

așa cum îl vede și îl simte el, ca în fragmentul pe care îl reproducem mai jos: „Istoria noastră mai veche, – cea dinaintea de Negru-Vodă și Bogdan, – este ca și necunoscută. Singurul document străvechi care o luminează întrucâtva este cântecul popular, și din el se vede că străbunii noștri au trăit într’un lung și aspru amurg de suferință. Puține popoare au fost așa de crud încercate ca poporul nostru. Asta a ajuns acum a banalitate și parcă nu ne mai mișcă. Când însă ne întoarcem la tristul glas al trecutului și-i ascultăm versul, înțelegem ceace cuvintele nu pot exprima decât foarte palid. Svârșit aici de soartă la hotarul unei mari împărății, lăsat în părăsire pe puterile-i proprii, o mie și mai bine de ani a stat în calea furtunilor Asiei. Toate semințiile sălbatice și spâne din răsărit, râvnind la bogățiile lumii vechi și mișcându-se necontenit către apus, s-au lovit întâiu de Dunăre și de Carpați, deci și de neamul nostru. Toate hoardele cu nume urite și uitate au prădat acest pământ și au ars așezările năcăjiților noștri strămoși. În acele vremi de restriște, singurul chiag care ținea pe bătrâni erau limba și credința. Limba închea în versuri și în cântări suferințele; credința îi îndemna să zidească, pe pământul stropit de sânge și presărat de morminte, biserică lui Dumnezeu. Atâtea se încumetau bătrânii să zidească din piatră, pentru veșnica credință. Încolo, sălaşurile oamenilor țineau între două spulberări de furtună. Iar omul, după cuvântul biblic, *eră ...ca iarba, / Zilele lui / Ca floarea câmpului...* Năcăjiții noștri străbuni au suferit, au luptat și au murit. Iar cântecele bătrânești și doinele s’au ridicat din inimile lor ca flori pe morminte.”¹¹

Deși spune explicit că nu va spune vreunei analize savante poezia populară, determinat de unele îndemnuri lăuntrice scriitorul ține să sublinieze ceea ce îl apropie de aceasta și îi modelează credința literară: nimic nu este durabil și valoros în literatură, dacă o creație porneste de la „artificialități și imitații străine” sau dacă autorul nu are „în vedere elementul statornic al neamului...”¹² Ca exemplu edificator, îl evocă pe cel dintâi scriitor al nostru – cronicarul Ion Neculce – care, în *Letopiseșul* său, se exprimă „ca un răzeș sfătos de odinioară” și îi „umple sufletul de plăceri rare”, scrierile acestuia având ceva din „cugetarea ascuțită și puținel sceptică, pe care o găsim în proverbe,” dar și „expresia colorată și plastică,” văzută ca „alternanță de zâmbet și tristețe,” reprezentând chiar „sufletul poporului, variat ca o primăvară dela noi.”¹³

Lăudându-l pe bardul de la Mircești, care în *Doine și Lăcrămioare* a valorificat cu har frumusețile poeziei populare, Sadoveanu revine cu unele reflecții asupra viețuirii „mioritice” a poporului român, care „nu s’a bucurat de viață intensă și de cultură aici, la hotarul lumii barbarilor; în sufletul său însă mai stăruia lu-

mina altei vieți și răsfrângerea unei culturi de odinioară. Păstorind pe plaiuri și în văi, între freamătul apelor și a codrului frate, într’o natură nesfârșit-schimbătoare, în vremuri de restriște a așteptat cu dor un curcubeu de pace; și în viforurile iernii a dorit c’o lacrimă și c’un zâmbet zilele primăverii. În sufletele acelor ciobani care priviau cu ochi de poet zările și murmurau cântece, eră ceva care-i deosebi de neamurile barbare, - o artă și o finețe deosebită.

În poezia lor plină de contraste, acești vechi poeți anonimi cântau când suferința în doină, când amorul c’o delicatețe deoseori surprinzătoare, când zâmbiau în strigături, când se avântau spre zări fantastice în cântecele bătrânești.”¹⁴ Și, chiar dacă nu toate aceste manifestări ating hotarele magice ale artei, unele sunt „suspine de dragoste, curate ca o lucire de izvor sub sprânceană de codru”, scriitorul aducând și exemple specifice genului din poezia noastră populară: „*Bădișor, depărțitor, / Nu-mi trimite-atâtea dor! / Pe gurile tuturor, / Trimite-mi mai puținel, / Dar vin’ dumneata cu el!*” sau: „*Trage, mândro, și-mi ghicește! / Codrul de ce ’ngălbinește, / Omul de ce ’mbătrânește...*”¹⁵, iar, la sfârșit, întrebându-se, oare „din ce noian de doruri au răsărit aceste accente de suavă poezie! Au tresărit la viersul lor inimile dela o generație la alta în veacuri, și s’au aburit de lacrimi ochi ...*plini de suferință! / Ce ni-i lăsară din bătrâni! / Părinții din părinți...*”¹⁶

Impresionat de intonațiile sfâșietoare ale doinei, așa cum avea să fie și Lucian Blaga câteva decenii mai târziu, scriitorul descoperă că în tânguirea ei „plutesc negurile veacurilor” iar „răsunetul ei e în inimile tuturor celor care se pot întoarce îndărăt, în țintirimul jalnicului odinioară.”¹⁷

Baladele sau cântecele bătrânești vin și ele „din viforurile trecutului”, ca niște „pasări albastre pentru forța lor expresivă *Cântecul Corbei și Toma Alimoș*, proza-torul stăruind, apoi, intenționat enigmatic, asupra unei capodopere a genului: „Între toate aceste rămășiți ale trecutului, însă, este una care se ridică prin arta ei fină și prin simțământul ei pătrunzător așa de sus, încât, cu drept cuvânt, ne putem întreba dacă i se poate găsi păreche în alte literaturi populare, și dacă chiar literatura cultă, în infinitele-i variații, a realizat vreodată un mic poem așa de armonios și de artistic. E vorba de acel minunat cântec bătrânesc, publicat în veacul trecut de Vasile Alecsandri, și care se cheamă *Miorița*.”¹⁸ Sunt reproduse câteva versuri ale baladei, comentariul sadovenian trimițând el însuși la sugestii expresioniste: „Ascultați-le picurând cu dulceață într’un amurg de toamnă, pe-o coastă de munte, sub un cer adânc. Cântărețul își întovărășește recitativul c’o riturnelă de fluier ori o mlădiere de cimpoi, și cu un tremur de lacrimi. Ași îndrăzni

să vă chem în amintire acel senin început, care arată coborîrea turmelor în văi: *Pe-un picior de plaiu, / Pe-o gură de raiu... din varianta Alecsandri, - sau începutul celalalt, lin și melodic ca o adiere de buciom, dintr’o altă variantă, mai puțin cunoscută: S’aude, s’aude - / Departe, la munte, / Gomân, gomânaș! / Glas de buciumași, / De trei ciobănași, - / Gomân, gomânind! / Oile pornind / Pe-un picior de munte! / Cu hățășuri multe...*”¹⁹

Spirit lucid și sintetizator, în ciuda vâului de poezie cu care se nconjoară, scriitorul schițează din câteva propoziții inspirate, trei din cele patru cadre ale baladei (*cadrul epic inițial, testamentul păstorului și episodul maicii bătrâne, fiind în minus doar episodul mioarei năzdrăvane*), pe care le vor teoretiza câteva decenii mai târziu cercetătorii mioritismului, și îndeosebi Adrian Fochi (în masivul tom *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, studiu introductiv de Pavel Apostol, București, Edit. Academiei R.P.R., 1964): „V’ăși mai rugă apoi să vă reamintiți acea alegorie fără păreche care îmbracă moartea, dușmana omului, în haine de mireasă zâmbitoare; apoi acea dramatică sosire a mamei, care vine întrebând de flăcăul ei... Aicea versul devine violent, rupt și grăbit; se armonizează fondul cu forma așa de plin, încât parcă am avea de a face cu opera unui mare meșter de sunete și rime. Dar sentimentul baciului moldovan în fața naturii, care-l pătrunde și ‘n dragostea căreia se confundă? Și resemnarea aceea așa de atingătoare și de caracteristică rasei! Pentru poetul anonim moartea este întoar-cerea în pulberea din care a ieșit; moartea este o fatalitate pe care o primește cu suflet tare, împăcat și liniștit. În toată structura ei, această baladă unică este așa de artistică, plină de o simțire așa de înaltă pentru natura eternă, încât eu o socotesc drept cea mai nobilă manifestare poetică a neamului nostru.”²⁰

Prin tangența nemijlocită și vecinătatea lor vizibilă cu folclorul, scrie Sadoveanu, s-au impus operele literare ale lui Alecsandri, Negruzzi, Russo, Kogălniceanu, încununând prin aceasta o tradiție care a fost continuată în chip strălucit și sublimat de Eminescu, a cărui artă „așa de subțire are rădăcini și în sufletul marilor și simplilor rapsozi populari.”²¹

O asociere frapantă face scriitorul între „inimitabilul Creangă” și cronicarul Ion Neculce care, deși despărțiti de două lungi veacuri „și în unul și în altul simțesc însă sufletul cel veșnic al neamului. Și la unul și la altul găsim caracterele specifice ale poporului nostru. Și unul și altul au înflorit pe aceste plaiuri și au scos la soare vechile comori. Amândoi au făcut parte din acea familie de oameni rari și ciudați care ies din când în când de pe drumurile obștești și se răsleşc cântând, cu ochii spre Dumnezeu. Ca și ei, odinioară, câte un păstor necărturar se înalță pe aripi de gânduri și de visuri, cântând sfios

(Continuare în pagina 3)

„Sărbătoarea ne unește; același gând, îndreptat spre același Dumnezeu”

- interviu realizat de Mihai Suci cu protopopul Ioan Boian -

- Părinte protopop, vă „atac” frontal: e mai plină Sfânta Biserică acum, la mai slobode vremuri, cum ar spune cronicarul, răstimp de libertate neîngrădită?

- E mai plină. Pentru că avem tineret foarte bun, care ne bucură. În primul rând. Și, în al doilea rând, vedem fețe multe străine, care nu le-am mai văzut. Persoane care au fost retrase sau indiferente. Sau opăcite de alte gânduri sau idei politice, astăzi, vin.

- Străini doar de Sfânta Biserică, nu și de Sighișoara!

- Înstăruiați de tradiția noastră creș-tinească, de rânduiala Bisericii noastre Ortodoxe. Crăciunul fiind sărbătoarea de bucurie, adună pe toți credincioșii în acest praznic; vin chiar unii care n-au cercetat-o deloc. Crăciunul e sărbătoarea familiei, familia sfântă care s-a născut în staul: dreptul Iosif, Maica Domnului și Pruncul, căruia i s-au închinat magii și păstorii și ne închinăm și noi astăzi, peste veacuri. De Crăciun, este obiceiul și aceea ca toți copiii, dacă pot numa, să se-adune în casa părintească. Dacă nu, în grupuri de rudenie. Dacă acasă nu mai au părinți, - la frați, la veri. Se caută, e o bucurie de familie. Deci, tradiția se prelungește până-n ziua de azi și rămâne sărbătoare a familiei, a rânduialii de familie cât mai mari, cât mai bogate, cu copii cât mai mulți, chiar dacă astăzi se vede că scădem din punctul ăsta de vedere, numărul copiilor find tot mai mic.

- Să răcim în prunci chiar și la țară, nu doar la oras.

- Și la țară. Pentru că acolo-i mai îngustă și educația. Satele-s îmbătrânite, școlile cu clase tot mai puține. Chiar sate cu școli ruinate. Și dacă nu este școală, nu se mai păstrează nici legea românească, nici legea creștinească, nici tradiția. Și asta-i o durere pentru noi toți. La oraș, situația-i alta. La Sighișoara, avem dascăli buni. Avem și profesori de religie. Fac pregătiri frumoase de Crăciun. Scot la lumină cântece, colinzi vechi, care nu s-au cântat de mult.

- De ce nu s-au cântat?

- S-au cântat ele de cei care au fost moștenitori ai familiei noastre de creștini, rămași lângă părinți timp de 50 de ani. Cei plecați - preocupați de alte gânduri.

- Și fredonau alte refrene! Toți dau vina pe prigoana comunistă. Eu spun că, din fericire, nu s-a ajuns într-atât, încât să-l izgonim pe Dumnezeu sau pe Iisus din colindă!

- Nu, niciodată. Dar a rămas o idee care fredona în mintea omului: „Să nu mă știe că-s creștin!”. Nu cunosc niciunul care să fi fost închis pentru că a fost creștin și frecventa biserica. Dar a rămas ideea aceasta.

- Era mai comod!

- Și, plecând de-acasă, s-a rupt tradiția. S-a dus la o fabrică,

la o școală, la o instituție mare. Preocupările au fost altele. N-a stăruit în tradiție. A rămas moartă. Țăranii noștri, fiii de țărani, la sate, au mai păstrat-o, care au moștenit-o și cum au moștenit-o.

- Părinte, întoarcerea la cele sfinte o socotiți numai o modă, sau mai adânc fixată în conștiință și în suflet?

- N-o socotesc modă, deloc. Este o mișcare sufletească, o străpungere în sufletele noastre. E-adevărat, omul necăjit este mai pătruns de credință. Dar să nu punem vina numai pe năcaz, pe economic, pe sărăcia asta, pentru că noi n-am fost niciodată îmbuibăți. Și cei de la țară, și cei de la oraș s-au zbatut pentru copiii lor, să aibă ceva în casă. Dar, oricum, sunt mișcați că văd și în Mass-Media asta din toată lumea o mișcare creștinească. O idee de nemurire, de Dumnezeu. Și asta mișcă pe toți. Și, poate, se naște ideea sfântă în fiecare creștin să se apropie de Dumnezeu.

- Ce-ar mai fi de recuperat, ce pași de făcut?

- Zic eu, pași ar trebui să facem mai mari în privința tinerilor noștri. Deși avem tineret la biserică, mai avem și scăpați din mână, din neglijența și nesocotința părinților. Sau, știu eu, căzuți sub altă influență, străină, care i-a depărtat de tradiția familiei și au apucat pe căi greșite. Pentru asta, trebuie să facem pași mari și noi, Biserica. Necazul e că vorbim în fiecare duminică, ne îndreptăm cu gândul și vorba spre inima tânărului, dar numai cei din biserică aud, cei de afară nu! Și rolul școlii, al profesorului de religie, e mare. Nu toți îl înțeleg, fiind încă tineri, dar e rol de mare folos, putând să le injecteze tinerilor din școli credința dreaptă, viața morală. Să se lege de tradiția veche a poporului român, bună și sfântă.

- N-aș vrea să vă împing în p[catul dihoniei; totuși, unde vi se pare Sfinției Voastre mai frumoasă și mai viguroasă datina de Crăciun: la țară, sau la oraș?

- Eu sunt copil de țăran. În inima mea, totdeauna e bucurie mare. Când prăznuiesc Crăciunul, mă duc cu gândul și cu sufletul în satul natal.

- Spuneți-i pe nume!

- ȘARPATOC. Un Nazaret mic și neabăgat în seamă. Dar a avut tradiții frumoase, ca mai toate satele.

- Vorbiți la trecut. A avut?!

- Da, a avut. Pentru că, astăzi, mai există șase suflete de român în sat. 17 maghiari. Se-mpuținează oamenii! La numai 12 km de Sighișoara, dar drumul nu trece prin sat, rămas nefăcut. După patru clase, copiii pleacă. După ei, părinții. Și colectivizarea i-a scos din sat de-a rămas puțin.

- Se-nfundă valea, dar n-ar trebui să se infunde și timpul!

- Noi am spus totdeauna: e nevoie de școală, de educația

copiilor. E nevoie și de muncitori în fabrică, dar nu să stricăm satul. Că și pământul trebuie lucrat. Dacă faceți drumul și veniți cu mașini, ne găsiți acasă, am zis. Satul s-a distrus. Și nu e singurul. Nici ultimul...

- Întorcând timpul, fixați, părinte, un moment-icoană din copilăria protopopului de Sighișoara, Ioan Boian, în galeria ace-lui sat, pe ducă, din nefericire.

- E greu să mi-l aleg. Pentru că toate au fost înscrise cu credință în suflet. De mici, în familie, ni s-a arătat drumul spre biserică. Dacă lipseam, era necaz mare. Era jale! Nembrăca frumos, ne-nălța și ne trimitea la biserică. Dacă ne abăteam, eram certați. Și acest lucru era ca un bici pentru noi; oriunde eram, ne ajungea. O amenințare care se transforma în grijă părintească pentru sufletul nostru.

Cele mai frumoase momente mă leagă de Crăciun. La noi, se făcea slujba în Sfânta Biserică în zori, la ora 4. Colindam în ajun, băieței tineri, cu grijă mare. Spuneau părinții să nu bem băutură. Ne dau traistă, damigeană, să ducem cu noi, ca dimineața să fim oameni la biserică. Cea mai frumoasă noapte. Din hotar, auzeam cum toacă la biserică, veneau oamenii din cătunele din jur cu lămpașele aprinse spre biserică. Și noi trebuia să fim, la primul tras de clopot, la biserică. O dată am întârziat, fiind într-un cătun mai depărtat, și m-a certat tata. Dar m-a certat cu blândețe: „Dacă nu te-a prins Nașterea Domnului în biserică, pentru tine nu s-a născut Iisus Hristos!”. S-a încrustat în sufletul meu ca o poruncă a Noptii de Taină, transmisă și copiilor mei. Nu uit niciodată frumusețea Noptii, cum s-aprind lămpile-n casă, satul se luminează, un sat mic, înconjurat de păduri, în drum spre Dumnezeu.

- Mai reverberază și un crâmpel de colindă la fereastra casei părintești din Șarpatoac?

- Ce să zic? „În orașul Viflaem,/ Veniți toți ca să vedem / Că astăzi ni s-a născut / Domnul cel făr` de-nceput”.

- Mulțumim pentru colind, părinte Boian! Reîntorcându-vă gândul și sufletul din satul copilăriei în Sighișoara păstorită de Sfinția Voastră - un oraș al buneii viețuiri între creștini -, socotim și Crăciunul prilej nimerit de apropiere.

- Eu vin de la Miercurea-Ciuc. Și acolo era bună viețuire. Am adus aici obiceiul de a ne felicita reciproc de fiecare sărbătoare: Biserica Ortodoxă, Catolică, Evanghelică, Luterană, Calvină. Am și participat la câteva sărbători de Crăciun la Evanghelică. Program frumos, de unde am preluat și noi, încă înainte de '89, POMUL DE CRĂCIUN. Nu se făcea în biserica noastră. Acum, avem și noi pom în catedrală. Sărbătoarea este bucurie pentru toți. Sărbătoarea ne unește; același gând, îndreptat spre același Dumnezeu.

Mihail Sadoveanu - Discurs de recepție la Academia Română

(Continuare din pagina 2)

frumusețea veșnic schimbătoarelor lucruri și jalea scurtei și trecătoare vieți.”²²

Este o asociere pe care o recunoaște, pe care o consimte și căreia Sadoveanu i se alătură fără nici o reținere, în acel moment solemn al vieții sale, declarând că: „Aici e panteonul meu literar, simplu și rustic, fără podoabe, ca natura, însă măreț ca și dansa. Simțindu-mă al acestui popor și al trecutului și ucenic al acestor mari înaintași, - le închin lor clipa solemnă de acum, în care o adunare așă de aleasă pe ei îi cinstește în umila mea operă.”, subliniind, apoi, încă o dată, că „în durerile și furtunile negurosului nostru trecut, Doina și Cântecul bătrânesc au fost izvoare de viață și energie. Cât, suferind, acest popor a cântat, el dădea dovadă că trăește și va răsbî. Deatunci încă pregătită vremurile mari de azi. Dela aceste fermecate izvoare de apă vie cată să se adape toți cei cari cântă și se simt ai acestui popor și ai acestui pământ.”²³

În lungul său răspuns, profesorul G. Bogdan Duică, i se adresează direct noului membru: „Domnule Sadoveanu, Primindu-te astăzi în mod sărbătoresc, în Academia Română, noi, Colegii D-tale, îți dăm un loc și o recunoaștere pe care poporul român ți-a dat-o deplină, călduroasă și neșovăitoare încă de mult timp. Ușa ți-a des-

chis-o acea neștirbită recunoaștere din partea națiunii; noi am bătut doar din palme la intrarea, totuși, foarte sfioasă, a D-tale...”²⁴

Evocând în vorbe calde, învăluitoare, câteva elemente ale biografiei sadoveniene: nașterea²⁵, copilăria, studiile primare sub îndrumarea învățătorului Vasile Busuioc (Domnu' Trandafir, din povestirea cu același nume), cele gimnaziale la Fălcișeni și cele liceale la Iași, primele înfrigurări literare și, apoi, mulțimea cărților publicate într-un răstimp scurt, care îl consacră ca scriitor în ochii unui numeros public-cititor, activitatea de director al Teatrului Național din Iași (începând din 1910), de unde în 1920 este demis, referentul se oprește chiar asupra acestui trist și nedrept episod biografic: „De la 1920 Mihail Sadoveanu este liber. Statul român, care câteodată păstrează în funcții chiar și pe amnistiați, ba chiar amnistiază, pentru ca să-i poată păstra, a socotit că nu-i bine să fie tot bine, și că bine este ca și în teatrele naționale să se mai întoarcă gospodăria cea veche. Din grația acestei predilecții a politice culturale, colegul Mihail Sadoveanu este acum liber; și trăiește din literatură, un titlu de laudă pentru el, dar și pentru poporul care-i cumpără odoarele literare.”²⁶ O analiză literară pertinentă, cu detalii semnificative și citări incitante din opera maestrului, vorbesc de

la sine despre importanța pe care profesorul G. Bogdan Duică o acordă noului academician, pentru ca în încheiere, referentul să revină la realitatea concretă a momentului solemn, adresându-i-se iarăși, după toate regulile ceremoniale, direct scriitorului: „Domnule coleg, Academia Română, credincioasă menirii sale de-a observa mereu viața și literatura țării se românizează din jos în sus, și de-a indica, prin alegerile sale, creșterea românismului adevărat, dorindu-te în mijlocul ei, te-a dorit cum ești, și eu te-am arătat că ești cum vei și rămânea. Fii binevenit între noi, mare meșter Sadoveanu!”²⁷

Inaugurată odată cu discursurile lui Duiliu Zamfirescu (*Poporanismul în literatură, în 1909*), Nicolae Iorga (*Două concepții istorice, în 1911*), Barbu Șt. Delavrancea (*Din estetica poeziei populare, în 1913*) și Simion Mehedinți (*Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale, în 1920*), tradiția fiind continuată cu cele prezentate de Octavian Goga (*Coșbuc*) și Sadoveanu (*Poezia populară*), ambele în 1923, seria marilor discursuri de recepție înregistrate în aula Academiei Române culminează, câteva decenii mai târziu, cu cele susținute de Lucian Blaga (*Elogiul satului românesc, în 1937*) și Liviu Rebreanu (*Laudă țaranului român, în 1940*).

NOTE

1. La 17 iunie 1923, Sadoveanu este iarăși ales președinte al Societății Scriitorilor Români, funcție pe care o va deține până la 15 iunie 1924; în 1926 reprezintă SSR la Congresul PEN-Clubului de la Berlin, iar în 1940 devine președinte de onoare a SSR. Transformându-se în 1949 în Uniunea Scriitorilor din România, membrii acesteia îl aleg pe Sadoveanu ca președinte de onoare, în 1956, Zaharia Stancu fiind președinte executiv. Conform *Dicționarului general al literaturii române*, vol. VI, lit. S/T, coordonator general Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007, p. 18.

2. Ascensiunea scriitorului în forul științific suprem al țării este continuă; astfel, în 1935 este desemnat președinte al Secției literare, funcție pe care o va deține până în anul 1938; iar în 1948 devine președinte al Secției de limbă, literatură și artă a Academiei RPR, demnitate pe care o va exercita până la finele vieții sale (19 octombrie 1961, București). Conform *Dicționarului general al literaturii române*, vol. VI, lit. S/T, coordonator general Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2007, pp. 17-18.

3. Mihail Sadoveanu - *Poezia populară. Discurs rostit la 9 iunie 1923...*, Editura Cultura Națională, București, 1923, p. 5.

4. Ibidem, p. 6

5. Ibidem

6. Născut la 11 februarie 1841, la Avedela, în Grecia (a decedat la 13 ianuarie 1921, la Iași), Ioan D. Caragiani a fost profesor al Universității din Iași timp mai bine de patru decenii, membru al Societății literare „Junimea”, din 1865, și colaborator al revistei „Convorbiri literare”, în paginile căreia scrie primul articol despre folclor, ales în 1866 în Societatea Academică Română ca reprezentant al românilor macedoneni. Conform *Dicționarului general al literaturii române*,

vol. II, lit. C/D, coordonator general Eugen Simion, Editura Univers Enciclopedic, București, 2004, pp. 80-81

7. Mihail Sadoveanu - *Poezia populară. Discurs rostit la 9 iunie 1923...*, Editura Cultura Națională, București, 1923, p. 7

8. Ibidem

9. Ibidem, p. 8

10. Ibidem

11. Ibidem, pp. 8-9

12. Ibidem, p. 9

13. Ibidem

14. Ibidem, p. 10

15. Ibidem, pp. 10-11

16. Ibidem, p. 11

17. Ibidem

18. Ibidem, p.12

19. Ibidem

20. Ibidem, p. 13

21. Ibidem

22. Ibidem

23. Ibidem, pp. 13-14

24. Ibidem, p. 15

25. Legat de această problemă consemnă o întâmplare nostimă: aflat la a doua căsătorie, după un divorț la Vaslui, avocatul Alexandru Sadoveanu („conu Alecu”) a produs consternare în familia de răzeși din Verșeni, de pe apa Moldovei, a Profirei Ursachi, fiind considerat de către tatăl acesteia „un surtucar bătrân și, pe deasupra, nepăsător la cele religioase”, atunci când s-a răspândit vestea că „nepotul Mihail fusese botezat într-o lege eretică - altfel zis catolnic.” Nașterea scriitorului se produsese, însă, Pașcani, la 5 noiembrie 1880. Toate aceste date sunt conform volumului lui Dan Mănuacă, *Pe urmele lui Mihail Sadoveanu*, Edit. Sport-Turism, București, 1982, p. 17.

26. Mihail Sadoveanu - *Poezia populară. Discurs rostit la 9 iunie 1923...*, Editura Cultura Națională, București, 1923, p. 17

27. Ibidem, p. 36

Ștefan Radu MUȘAT

Recurs pentru Lumină

Am evadat cu tine într-un vis,
 asemeni negrăit,
 pentru că n-aveam la ce ne aștepta
 de vreme ce se nălță tot mai rar
 înspre Dumnezeu câte-o rugăciune
 de la oameni zăvorâți în cugetul eretic,
 apoi năvălesc cu toții -nfricoșați
 spre lumina ancorată undeva de cer
 unde timpul se supune infidel nimicniciei
 pân'la ultima iluzie,
 în clipe definite de existența clepsidrei
 trecătorului mirat, și rânduită vieții,
 ce-mbracă forma cerului divină
 cu anotimpuri păstrate
 în desăvârșirea de la răsărit ;
 oamenii bărfesc adesea ingerii
 c-ar fi năluci risipitoare
 din umbre de apusuri reîncarnate,
 dar ei au uitat demult înfățișarea paradisiului pierdut
 în murmurul ispitei,
 și au uitat – păgânii - și de nada florilor
 înăbușită de absența primăverilor nedeslușite! ...

Însă mai e vreme de renașterea acelor
 ce se risipesc absurd sub cerul lor descult,
 purtând povara de noroi a stelelor ucise,
 mai sunt atâtea vise nesupuse
 și nepurtate-n piepturi de către muritori
 că noi am înflorit alături în visul cel din urmă,
 purtând credința Celui Peamărit din multele ispite,
 și am aflat apoi de crezul în Lumină,
 izvorul de iubire nesecat,
 iubindu-ne atât de simplu și curat
 cu mâinile întinse către semeni
 că suntem anonimii trecători
 prin glorie de cenușă...
 Și noi avem răgaz, iubito,
 să m-adulmec în șoaptele fierbinți, la colțul gurii
 tale,
 de stingem răsărituri unul după altul,
 dureros de trecător,
 dar toate împreună
 în sărutul plămădit din Rai
 pentru umbrele umile de țărână
 ce rătăcesc aidoma în ceasuri efemere,
 de vreme disecate!...

Destin către altă toamnă

Când noaptea s-a făcut aproape lungă,
 copacii -ncep să geamă într-o durere mută,
 vântul
 a -necat corăbii de aramă în apa cerului greoaie
 pentru că aici vremea găzduiește moartea,
 deprimând tăcerea,
 ramuri istovite fulguiesc
 și -mi îngreunează pașii
 în fuioare translucide,
 amorfele de lut rătăcitoare și aproape
 de lumea care se stinge sub îndemnul neclintit al
 destinului,
 încât nimeni nu e responsabil de rutina anotimpului
 care și-a pierdut grația
 în clipe siderale,
 iar cerul se revarsă în cascade ;
 gânduri răvășite își uitară hodina,
 și-am ieșit la orizontul necunoscutului
 către altă toamnă,
 altă soartă ...
 Iubirea ta mă poartă
 spre neputința celor care-și plâng
 înălțarea fiorilor de altădată,
 și-am ajuns departe, coborând pământuri,
 de-mi albește veghea nopților pe tâmpale,
 iar ochii mei deprinși cu învățătura lacrimii în lume
 tânjesc după blândețea șoaptelor fierbinți,
 căutând cu aceeași frică de -a privi trecutul peste
 umăr
 și traversez neobosit atâtea gânduri ;
 ceasuri nesupuse timpului, de niciunde spre nicăieri,
 îmi despică liniștea
 de -mi sângerează suspinul
 renunțării la mine .

Autor: Maria Moldovan

Ioan GIURGEA-Jărășteanu

Plimbare

Călăuzit de dorul meu aprins,
 Enoriaș al dulcelui amor,
 Zâmbeam, trecând cu pas întins
 Aproape de năvalnicul izvor.

Rămase-n urmă zidurile vechi,
 Întunecate ziduri de cetate,
 Ne-auzite cântece-n urechi
 Acum răsună parcă fermecate.

Tumultoasa apă printre pietre
 Erupe-n măiestrite curcubee,
 Impetuos tăind în maluri vetre,
 Ușor stropind plâpânde erbacee.

Bolți verzi peste tihnitele poteci,
 Evocă templul antic al zeului pădurii
 Sălbaticile ramuri te fac să te apleci
 Cărările ferind de arșița căldurii.

Cărările

Fire-alungite-nprăștiat prin păduri,
 Șerpuitoare peste munți, departe,
 Se-ntind cărările prin frunze de răsuri
 Puternic imprimate ca-ntr-o carte.

Se-ncolăcesc de vârful semeț al unui munte
 Ce-nfruntă înălțimile și norii,
 Prin văi adânci creează-ngusta punte,
 Se zvârcolesc, mereu, în capul scării.

Printre hățșurile dese se strecoară
 Spre luminișuri pline de viață
 În mers tăcut și zvelt de căprioară
 Și depărtărilor în coadă li s-agață.

Melancolie

Încerc să-mi scot din ochi
 Îndurerate lacrimi,
 Dar e-n zadar acum
 Să mă dezgrop din patimi.

Mă zbat cătând în zări
 Să deslușesc un cântec
 Ce-mi poate aminti
 De-amici, cu un descântec.

Rondel

Cântec cu soare și cerul senin
 Pe câmp de verdeață smălțat cu flori albe
 Și fete sprințare la gâturi cu salbe
 Purtând pe umeri ulcioare cu vin.

Și susurul dulce al nopților oarbe,
 Murmurul apei ce curge din plin,
 Cântec cu soare și cerul senin
 Pe câmp de verdeață smălțat cu flori albe.

Ulcica de lut cu iz de pelin
 Pe masa bătrână cu-arome de brad
 Și frunzele nucului bătrân care cad
 Mirosind plăcut a dulce venin.
 Cântec cu soare și cerul senin.

Cântec

Adie vântul și frunzele abia mijite
 Cântă un cântec duios și amar
 E cântecul aspru, de dureri răscolite
 E tristul răsunset hoinar.

Se zbate în chinuri durerea-mi ascunsă
 Și lacrimile mă podidesc,
 Iar inima-mi tristă de jale pătrunsă
 Zadarnic aş vrea s-o opresc.

Seara

Când o stea pe boltă seara licărește tremurând
 Din pădurea-ndepărtată răbufnește o chemare,
 Luna galbenă ca ceara după deal o văd urcând
 Și se-nălță sus pe boltă pe bătuta ei cărare.

Păsărelele-n zăvoaie își termină trilul lor,
 Din pădure se aude clar, cu sunet de cristale
 Linul șopot de pâraie. De pe lac mărețul cor
 Concentrează-n umbra serii și vuiște-ntreaga vale.

Pe o creangă de răchită filomela-și drege glasul
 Și în valuri se revarsă melodia-i ca o vrajă,
 Frunza-n aer neclintită stă, parcă așteaptă ceasul
 Când își lasă peste lume noaptea tainica ei mreață.

Demoscopia

CERART - ARTELE FOCULUI

de CORA FODOR

Este a doua oară anul acesta când membrii *CerArt*-ului reușesc să-și etaleze creațiile întru delectarea publicului. Acest lucru este posibil prin faptul că miezul de constituire a cărui scânteie de ardere este artista Mana Bucur, menține în permanență jarul mocnit care emană căldura unui grup unit prin firele nevăzute ale prieteniei.

Autor: Maria Moldovan

Din când în când, acest jar se stârnește în vâlvătaia unei expoziții cum se întâmplă și în cazul celei de la MureșMall, care angrenează și adună adepți ai artelor decorative din mai multe părți ale țării. Din această incandescență a spiritului creației se nasc obiecte unice ca textură, cromatică, spațialitate și plasticitate. În acest caz, focul nu e unul pârjolitor ci dimpotrivă susține vie verva imaginativă a artiștilor aflați în postura creatorului, modelând pământuri. Ca o completare binevenită se așază învelișul sticlos de email iar prezența sculptorilor face translația între cele două genuri, demonstrând că aspirația ceramicii la sculptură nu e chiar o utopie.

Mulți dintre expozanți poartă morbul ceramicii în ardere raku. Paradoxal este că acest morb e binefăcător. Atracția se datorează efectelor obținute prin concertarea mai multor elemente: oxizi, glazuri, temperatură, fum, talaș, nisip, sare sau alte materiale cu rol vrăjitoresc.

Autor: Gheorghe Moldovan

Multe din lucrările expuse povestesc ceva din încărcătura inedită a unui centru efervescent de lucru al ceramiștilor, așa cum mi s-a relevat din destăinurile lor, locul magic de la Kecskemet. În atmosfera acestuia au pătruns mulți dintre artiștii menționați. Nu doar că au intrat într-un alt timp, respirând acel aer cu iz de bivouac medieval decameronic, fiecare adăugând propria-i poveste șirului nesfârșit, ci au adus cu ei experiența adaptată propriei imaginații și propriilor căutări. În această atmosferă miraculoasă s-a scufundat în această vară și artista Mana Bucur. Rezultatul revenirii la suprafață a fost unul benefic-purificator pentru lucrări. Clasicul raku a devenit „naked raku”- adică raku-dezgolit. Lepădându-și coaja de glazură arsă, obiectul rămâne cu o epidermă perfect întinsă, cizelată în prealabil, cu multă străduință, de

artist. Lucrările rezultate sunt ca niște file albe, modelate, pe a căror suprafață se aștern semnele unei scriituri grafice, iar craclurile devin subtile irizări, vascularizări ale unui epiteliu, ca niște capilare care permit fumului să se insinueze. Sunt subtile sinapse în ceramică rezultând un soi de obiecte „zen”. Nu departe de această experiență, dar cu propriul limbaj, se află și artista Forró Ágnes. Seria ferestrelor din incintele sale descrie materialității fragile și se transformă într-un rezervor de delicatețe emoțională, dată și de puritatea albului. Pe-tele de roșu, ca niște zvâcniri ici și colo, vin să potențeze și să susțină efectul.

Rămânând în spațiul generos al „rakuzărilor”- George Moldován își continuă curgerea gândurilor sale, adunând în căușul timpului *Picături de memorie*. Amprentate pe suprafața crudă devenită peliculă fotografică, chipurile nostalgice, îndelung studiate, surprinzând caracterul celor dragi ai familiei, devin medalioane atârinate pe ramificațiile propriului arbore genealogic în ceramică. Artistul nu lasă uitarea să se aștearnă ținând amintirile (unele mai vii, altele reflexive, unele terne și totuși prezente, altele simbolice) captive în micile sferoide îmbibate-n timp. Aceste *Picături* poartă patina infinitelor grisauri, cum doar raku-ul le poate crea din răsurile fumului. Ademeniți în mrejele imaginației sale, artista Mária Moldován prin intermediul arcei timpului său ne oferă și modalitatea de plutire în această dimensiune

Autor: Gyarmathy Janos

a unor închipuite vremuri diluviene de creativitate. Născut din împreunarea văzduhului cu pământul, animalul său înaripat tronează pe „moliciunea” unei perne pietrificate, păzind vorbele unei povești ținută cu strictețe într-un sertar închis. Însă cuvintele mai îndrăznește s-au strecurat afară scrijelind apăsător pământul cu literele lor.

Ca niște magicieni ai șamotelor, faianțelor și ai glazurilor bine coapte, soții Crăciun coboară din Baia Mare aducând cu ei lumea amestecului de forme într-o dinamică doar

Autor: Mana Bucur

aparent necontrolată. Ca dintr-un bălci tragic al personajelor lumii anonime, fac parte și cele două *Mătuși ale fetelor nebune* răsându-și de toți cei ce le privesc, trădând cu zâmbe-

stăpână!

Și în zona arderii raku se înscrie și Csiki Orsolya. De inspirație vegetală, lucrarea sa se construiește într-o spirală ascendentă.

Și în zona arderii raku se înscrie și Csiki Orsolya. De inspirație vegetală, lucrarea sa se construiește într-o spirală ascendentă.

Schimbând registrul, cu jovialitatea și to-

lul lor sarcastic, ironia creatorului - Gheorghe Crăciun - într-un duet mai mult sau mai puțin glazurat. *Venus* își poartă cu mândrie frumusețea primitivă care sfidează timpul. Departe de figurativ, lucrările Juditei Crăciun sunt transformări geometrice ale materiei într-o spațialitate bine gândită. Monumentalul e adus și redus la miniatural. Obiectele ei par mici mașinării de forme sinuoase sau angulare. Intervin apoi glazurile care îndulcesc formele în alternanță.

De formație sculptor, Gheorghe Mureșan a fost câștigat de artele focului pe o temă de suflet preluată din lumea formelor sale robuste. Este vorba de tema jilțului arhieresc. De data aceasta, incandescența obiectului e stinsă de talașuri și nisipuri. Tăvălit prin materia care astâmpără vîpia, el capătă patina fumurie a unui obiect sacru ținut de veacuri în vecinătatea lumânărilor. Vasul tradițional, voit spart, purtând glazuri în nuanțe de pământuri și ierburi, își dezvăluie interiorul inaccesibil prin prezența spinilor. Tot sculptor ca practician și artistul Gyarmathy János oprește travaliul muncii sale în etapa de pământ modelat în cele trei piese inconfundabile în stil. Cei trei saltimbanci devoalează însușirea duală a măștii: pe de-o parte amuzament în fața caricaturii comice, pe de alta parte descoperirea ființei umane tragice prinsă în caruselul vieții pândită de gravele primejdii ale însingurării.

Autor: Gheorghe Mureșan

reactualizat prin nota personală a modelelui din șamotă albă, pe a cărui carnalitate se plimbă lasciv privirea. Partea superioară, la origini desfigurată, e completată, ca într-o metamorfoză a corpului cu o cochilie din sticlă ruгоasă. Nuanțele mate, de albastru verzui, par semne de vechi depuneri marine.

Perpetuându-și meseria de la o generație la alta, cei din familia Olteanu surprind prin fragilele plăsmuiri ale porțelanului. Troițele în miniatură ale Carei, adăpostesc personaje sub protecția aripilor aurite de inger; himerele imaginației lui David izvorăsc din dorința de refugiu în lumea oniricului, iar faianța lui Leontin suportă cu brio jocul îmbinărilor structurilor modulare.

Cristian Ianza propune ferestre deschise spre credință. Semnul crucii se decupează în fundal pentru ca lumina lumânării să potențeze sacralitatea. Angoba învește lucrarea protejând-o precum credința omul smerit.

Autor: David Olteanu

Și nu în ultimul rând, Leontin Țibacov riscă cu succes îmbinarea mai multor materiale: lemn, lut și fir textil. Lemnul devine suport al piciorului rețezat ca semn al curmării definitive a dorinței de mișcare, de hălăduire, de libertate. Efectul de pironire este dat de cuiele ceramice colorate în jurul cărora se înfășoară firul restrictiv.

Performanța acestei expunerii denotă nu doar o detașare totală a ceramicii contemporane față de ancestralul rost utilitar ci și o distanțare față de abordarea clasică a acestui domeniu al artei decorative. Puternic individualizate fiecare lucrare în parte definește o personalitate. Vă invit să cunoașteți mai bine aceste 16 personalități cu personalitate prin intermediul lucrărilor lor!

O lucrare monumentală ieșită la lumină:

Dicționar de rime și asonanțe

de **Cidli NEMEȘ**

Editura **Paralela 45** a publicat de curând una din cele mai sofisticate lucrări ale lui Mihail Nemeș, „o lucrare substanțială, dificilă și interesantă din punct de vedere poetic și lingvistic” (Tiberiu Stamate), de această dată fiind vorba de o creație proprie.

Lucrarea a fost primită cu entuziasm de specialiști, iar valoarea și utilitatea dicționarului va fi mai evidentă pe măsura trecerii timpului nu doar pentru un grup limitat, un grup restrâns de cunoscători ai acestui domeniu, dar și unui grup mult mai vast de cititori.

La finele lunii trecute a avut loc (la Târgul de carte „Gaudeamus”) lansarea de carte a **Dicționarului de rime și asonanțe**, semnat de Mihail Nemeș (Colecția *Marile Dicționare* – Editura Paralela 45), unde criticul Ion Bogdan Lefter a scos în relief de ce este această lucrare monumentală:

„Pentru cine ne aude - și sunt sigur că de acum încolo se va auzi și în afara cercului limitat, restrâns al unei lansări de carte la un târg - cine ne aude și va auzit de această carte trebuie să știe că prin publicarea la Editura Paralela 45 - acum - a **Dicționarului de rime și asonanțe**, semnat de Mihail Nemeș, literatura română, cultura română se îmbogățește cu o lucrare de aparentă lexicografică, dar de fapt cu o contribuție de tehnică retorică și poetică ieșită din comun, cu totul ieșită din comun.

În literatura română, în istoria poeziei românești există tentative de a constitui, de a asambla asemenea instrumente tehnice și, bineînțeles că trebuie să vorbim în primul rând despre **Dicționarul de rime** al lui Eminescu. Se știe, în manuscrisele pe care Titu Maiorescu le-a donat Academiei Române, pe care Maiorescu le-a trimis în păstrare de la Eminescu însuși, s-a găsit, s-a identificat și un dicționar de rime. Cu alte cuvinte, marele nostru geniu național, mare romantic, cum i s-a tot spus, cu clișeele bine cunoscute, *luceafăr al poeziei românești, ș.a.m.d., un portret de autor, de obicei, perceput cel puțin la nivelul imaginii publice al percepției publice drept un autor desprins de contingent, cum singur s-a descris în alter ego-lui: Luciferic, trăitor undeva între stele, era, pe de altă parte, și, să zicem, în contradicție sau în complementaritate, dar la pol opus. Cu această imagine desprinsă de realitățile ba-*

nale, de realiști, de imediat, era un tehnician al versului, un inginer al textului (s-au folosit în literatura română mai recentă asemenea expresii: inginerie textuală de Mircea Nedelciu), Eminescu era, deci, nu doar luceafăr ș.a.m.d., romantic cu capul în nori, ci și un tehnician al versului, un autor cu o conștiință auctorială și cu o conștiință textuală, adică, acută, încât a simțit nevoia să-și constituie, într-o literatură, într-o cultură care nu avea așa ceva, să-și constituie instrumente tehnice pentru construit poezia, pentru asamblat poezia, pentru a face din ceea ce finalmente poate să fie și romanticism, exotism, luciferism, să facă totuși niște agregate verbale. Pe această linie au mai existat și alte tentative: Eugeniu Speranția și alții au încercat să ofere mici manuale, mici îndrumare de tehnică a versificației, de prozodie, nimic însă de anvergura asta, de dimensiunea asta, [Dicționarul de rime și asonanțe, Mihail Nemeș] absolut impresionantă.

Dicționarul de rime și asonanțe pe care Mihail Nemeș l-a asamblat este, într-un fel, pe modelul eminescian pe care l-am descris, versantul foarte tehnic, foarte ingineresc al unui fel de poet. Nu un poet romantic sau cum ar fi fost Eminescu, ci un fel de artist al traducerilor. Mihail Nemeș e un nume încă puțin cunoscut, dar pe care, sigur, istoria literaturii române îl va redimensiona, îl va valida și îl va așeza acolo unde merită pentru că este unul din marii traducători de literatură universală, de poezie universală în limba română. N-avem foarte mulți traducători, avem multe tentative de traducere, dar dincolo de fluxul curent, de industria echivalărilor în românește la noi, în orice altă limbă în lume, există puțini traducători cu profil de autori - ei înșiși. Avem și în cultura română câțiva, avem și astăzi câțiva, câteva mari personalități cunoscute doar pentru asta, pentru că fac prin traducere o artă și și-o asumă, construindu-și o operă de traducător.

Mihail Nemeș a trăit în zona Sighișoarei, nici nu știu cum se numește satul din care făcea naveta la școală, din câte știu, la Sighișoara. Am fost acolo acum câțiva ani împreună cu Călin Vlasie, directorul general, proprietarul, patronul Editurii Paralela 45, care aflase că acolo, într-un loc neștiut, mititel pe hartă, zace o comoară de traduceri. Și am mers acolo ca să stăm de vorbă cu doamna Nemeș; Mihail Nemeș se stinsese

din viață de câțiva ani și editura a preluat prin contract tezaurul de acolo, drept care, de câțiva ani apar la Paralela 45, succesiv, segmente din acel fond de traduceri absolut extraordinar. A apărut **Faustul** lui Goethe care este a treia mare traducere, a treia traducere integrală a **Faustului** în literatura română după cele ale lui Blaga și Ștefan Augustin Doinaș; a apărut într-un volum opera integrală - înțeleg că vor mai urma -, de fapt, o serie a operei integrale a lui Rilke; a mai apărut **Trakl**, a mai apărut **Rimbaud și, sigur, o să apară și alte cărți în această serie, să spunem, de autor care nu e marcat editorial ca atare pentru că Goethe, Rilke sunt autori, Rimbaud - de pe copertă-, dar este un fel de serie auctorială a traducătorului, a autorului traducător, a artistului traducător și a coautorului acelor mari poeți care este și rămâne în aceste cărți, prin aceste cărți, Mihail Nemeș. Deci, el a fost un fel de artist neștiut care a stat acolo, undeva lângă Sighișoara, navetând ca profesor și cultivându-și pasiunea de echivalare în limba română a marii poezii a lumii. În această manieră, cu o tenacitate și o dărnicie extraordinară care a putut să conducă la constituirea de asemenea fond extraordinar de traduceri și cu conștiința extrem de acută pe care o dovedește această carte impunătoare, **Dicționarul de rime și asonanțe**. E aici, practic, cum autorul scrie în prefață (deci el și-a pregătit, bănuiesc, dicționarul asta pentru uz propriu; pentru că nu și-ar fi putut imagina că cineva o să publice o carte care are un aspect de dicționar, dar de dicționar nu de genul explicativ, pentru marele public, la care recurgi pentru ca să vezi, mai exact, ce înseamnă un cuvânt sau altul sau ce semnificație istorică sau mitologică are un anumit nume propriu) e un dicționar care, pur și simplu, listează cuvinte, mii, zeci de mii cuvinte pe multe sute de pagini în funcție de terminațiile lor, în funcție de felul în care cuvintele, lexicul limbii române poate furniza seturi întregi de rime sau de asonanțe, deci, de rime parțiale, rime cu distorsiuni, dar atât de utilizate și ele în traduceri și vă respun, de asemenea, că dă efecte literare, efecte stilistice importante.**

Constituindu-și instrumentul asta de lucru pentru el însuși, i-a scris și o prefață, deci un manuscris care era pus la punct ca și când ar fi fost publicat. În prefață, Mihail Nemeș notase

că e, practic, utilizat întregul fond lexical din dicționarul explicativ al limbii române. Deci, limba română, toată, e reorganizată pe un criteriu poetic. Asta a făcut acest om extraordinar, neștiut atunci, puțin știut acum și sunt sigur, mult mai bine știut, în măsură ce anii vor trece și conștiința literară românească va asimila acest efort de traducere, de echivalare, de mare anvergură cu mii de mari, și finalmente, constituind, conturând un profil, cum am spus, de autor, de autor implicit, de autor indirect, cum diverse teorii ale literaturii au mai spus despre cu totul alte situații, în care instanțele textului sunt puse în mișcare, sunt activate de text prin fondul traducerii, plus Dicționarul de rime și asonanțe lăsat de Mihail Nemeș, avem acum un autor implicit în sensul însoțitorului, în limba română, al marii poezii europene universale.

E un eveniment apariția acestei cărți - a acestei cărți, cum a spus Tiberiu Stamate, monumentale - un eveniment, într-adevăr, din categoria celor pentru specialiști, dar mizele mari le joacă specialiștii. Și istoricii literari, teoreticienii literaturii vor lua act de apariția acestei cărți și astăzi ascultăm ce ne-a spus cândva Maiorescu, ce ne-a spus cândva Vianu, nu ce au știut sau au ignorat contemporanii lor. Dicționarul de rime și asonanțe, o incredibilă construcție tehnică, de tehnica poeziei pe care ne-a lăsat-o moștenire acest personaj a cărui poveste, până la urmă, va trebui și reconstituită și scrisă odată, care a fost Mihail Nemeș.”

E greu să mai adaugi ceva când un critic de o asemenea anvergură a spus mai mult decât este necesar în cadrul unei lansări de carte. Aș face, totuși, o observație minimală legată de soarta dicționarului. Desigur, așa cum a spus și Ion Bogdan Lefter, inițial, acest material i-a servit autorului în scop propriu, însă a existat mereu dorința în sufletul autorului de a o publica cândva. Scopul pentru care a scris prefața - o prefață redactată cu meticulozitate, cu o deosebită străduință de a se face comprehensibil - a fost acela de a-și publica lucrarea. Dorința i-a fost împlinită post-mortem; acum, important este însă că dicționarul își va găsi loc în istoria literaturii române, după cum preconizează și exegetul mai sus amintit și va veni timpul când ecoul numelui Mihail Nemeș se va face auzit.

Literatură pentru copii • Literatură pentru copii • Literatură pentru copii • Literatură pentru copii • Literatură pentru copii

Bunicul ține în brațe o poveste

de **Mediana Stan**

- Mamă, mamă, vine bunicul! a țipat băiețelul privind pe geam, și fața lui uimită m-a făcut să-mi lipesc nasul de sticlă alături de el. Bunicul venea într-adevăr către casa noastră, la ora la care vine de obicei, numai că era atât de încărcat cu o mulțime de lucruri încât ocupa toată strada, și semăna cu o furnică ducând niște poveri de zeci de ori mai mari decât ea. Ne-am repezit și eu și băiețelul să-l ajutăm. Ținea în brațe o pădure, un garaj, o vioară, o veveriță, o prelată făcută sul, sub braț o sabie-laser iar din haine îi cădeau castane și cuburi...

- Ah, a țipat băiețelul, astea sunt pentru poveștile noastre!

- Da! a zis bunicul, vesel.

- Pentru povești? M-am mirat, dar de ce nu le-ai adus cu un camion? Îl plăteam eu, am zis, în timp ce pădurea trecea în brațele mele, cu grijă să nu rup vreo creangă, dar bunicul nu cred c-a mai auzit întrebarea, iar băiețelul se repezise să adune castanele și cuburile. Am așezat pădurea lângă casă, din fericire ne aflam lângă un teren viran.

- Am luat-o de pe deal, din apropiere, sper să nu se supere nimeni că am mutat-o un pic.

- Ce bine că ai adus și un garaj, bunicule, acum am unde să-mi țin mașinuțele!

- Dar unde să-l punem? Am întrebat eu însă băiețelul m-a acoperit cu alte țipete de entuziasm:

- Ura, bunicule, chiar îmi trebuia o prelată,

poate vreo mașină nu încapă în garaj sau pot să-mi fac un cort, da, îmi fac un cort în pădure.

Ne-am sucit și învățat unde să amplasăm garajul și în cele din urmă l-am așezat într-un colț al curții. Veverița, vioara și sabia-laser au trecut în custodia băiețelului, adică în dulapul lui, deși veverița nu știa ce e aceea custodie și a fugit săltând spre pădure.

Ne-am așezat la masă și bunicul a scos dintr-un buzunar un pachet de unt, tot pentru povești. Dar putem să mâncăm din el?

- Desigur, a zis bunicul, doar în povești știți cum e, totul se mărește sau se micșorează după necesități.

Am desfăcut pachetul de unt, am uns felii de pâine și am turnat ceai roșu în lacurile din pădure, mă scuzați, sunt cu gândul aiurea, în cești. L-am întrebat, firește, pe bunicul, cum de s-a gândit la toate acele lucruri, iar el mi-a zis că băiețelul i-a mărturisit că vrea povești cu acele lucruri, nu chiar cu toate, vroia cu:

- Vioară, veveriță, castane, pădure, cuburi, sabie-laser și unt, a turuit micul înghițitor de povești. De ceva vreme învăța să cânte la vioară și era pasionat de ea.

- Da, și un amic de-al meu căruia i-am povestit despre băiețel și poveștile lui, mi-a zis: Băi, eu am un garaj care nu-mi mai trebuie, cu o potcoavă ruginită în el, și vreau să-l demolez. Foarte bine, lasă că îl reciclez

eu, în povești. Când m-am dus să-l iau, m-am întâlnit cu un alt amic, îl știți voi, are o barbă lungă, cenușie, i-am povestit și lui despre poveștile băiețelului. Știi ce? Eu am o prelată veche, mă gândeam s-o arunc, c-a înverzit de tot. Hi hi, am trecut pe la el și am luat-o, și vezi că n-am greșit, mă gândeam că cine știe, poate folosește la ceva, tot în vreo poveste.

- Da, și cine va fabrica poveștile?

- Păi tu, eu, ha ha, tata, cred că nici amicii mei nu s-ar da înapoi... zise bunicul zăngănind cu lingurița în ceașcă.

- Bine, am zis, până una alta mai avem de aranjat castanele, cuburile și prelată, și după ce ne-am terminat ceaiul și pâinea cu unt, am pavat cu cuburile un drum de la poartă la garaj. Și cu potcoava, am zis eu, ridicând-o din garaj, ce putem face cu ea? Dar băiețelul mi-a și smuls-o din mână și a zis că o pune pe perete în camera lui. Bunicul a zis că se poate face orice, un amic de-al lui și-a pus poza într-o potcoavă în loc de ramă, în care era călare pe calul lui de rasă. I-a arătat-o cu mândrie când s-a dus la el în vizită, cu un răs ca un nechezat. Cât despre castane, băiețelul le-a aranjat într-o cutie de-a lui, cu buton automat.

- Și prelată?

Prelata am spălat-o și întins-o pe gard pentru că era pătată de unt. A venit un vânt mare și a umflat-o. A căzut peste casă și peste pădure ca o ploaie rece, deasă și

cenușie.

- Nuuu, nu-mi plac ploile reci, dese și cenușii, a protestat băiețelul.

- S-a făcut o iederă mare, de un verde întunecat, cu nervuri argintii, așa cum îi place mamei, care a îmbrăcat gardul, garajul și casa, a zis bunicul.

Apoi am ridicat prelată și am acoperit totul cu ea: strada pe care venea bunicul, casa, garajul, pădurea și pe noi. Astfel povestea aceasta s-a terminat.

- Dar mamă, colo, sub prelată saltă ceva.

- E veverița, fuge într-o altă poveste.

Semn de carte

de Iulian BOLDEA

Un roman crepuscular

Ioan Suci Moșă a publicat până acum poezie (*Întâmplări în orașul aproape uitat*) și două romane, *Viconte Daniel* și *Nepoata din Lleida*. Poet al dramelor anonime ale cotidianului, Ioan Suci Moșă este, deopotrivă, un prozator cu deschidere spre formulele epice moderne, cu o scriitură disponibilă și simț al autenticității. Romanul *Viconte Daniel*, de pildă, îmbina introspecția și observația într-o construcție unitară și coerentă. Al doilea roman, *Nepoata din Lleida*, demonstrează, la rândul lui, calități epice evidente: capacitatea de observație a unor medii diverse, studiul atent al caracterelor și temperamentelor umane, inserțiile imaginarului în structurile narativității etc.

Romanul, cu titlu provocator, *Amanta lui Dracula*, apărut recent la Editura Ardealul din Târgu-Mureș atestă aceleași calități de prozator ale autorului: siguranța scriiturii, capacitatea de a decupa din câteva detalii o fizionomie, un caracter, o situație epică, alternanța planurilor narrative, recursul la palierul oniric al ficționalității etc.

Secvențele din acest roman sunt relevante pentru talentul epic al lui Ioan Suci Moșă. *O iubire mare într-o lume mică*, secvența cu care se deschide cartea, sugerează, de la bun început, ambiguitatea de statut a unuia dintre personajele centrale („Viața Genevei nu avea nimic palpitant, ieșit din comun, poate doar numele ei să sugereze o apartenență nobiliară, dar nu e decât o aparentă”). Pot fi semnalate, în această secvență, atât acuitatea percepțiilor personajelor, cât și verosimilitatea scenelor, mai ales a celor din registrul erosului, cu unele inserturi parodice și ironice.

În celelalte episoade ale romanului (*Întâmplări din Arkadiko Horio*, *Frumoasa de la Spitalul de Psihiatrie*, *Când iubirea întâlnește moartea*, *La o cafea cu Dracula*, *Lupta cu romulanii*, *O călătorie în spațiu*, *Stol de păsări negre*, *Obiectul efaltic*, *Biyu face minuni*, *Sala de jocuri*, *Înmormântare în miez de noapte*) prozatorul expune destinul personajelor (Genevea, Lena, Darius, Vlad, Biyu etc.) unui șir complicat de întâmplări, peripecii și scene, bine desenate în general, cu simț al proporțiilor și al echilibrului epic, în care dominantă e tentația sexualității. Autorul însuși justifică, într-un insert autoreflexiv, prezența recurentă a scenelor erotice: „S-ar putea spune că există în aceste texte prea multă erotică, uneori chiar fără perdea, dar trebuie să recunoaștem că nimeni nu trăiește doar pentru idealuri, că în spatele oricărei manifestări stă femeia și așteaptă să-și împlinească destinul”. Bine descrisă e fauna boschetarilor (a homelessilor, cum le zice elegant autorul), pitorească și pestriță, cu obiceiurile, ritualurile și limbajul ei specific. Alcătuit din episoade aparent dispartate, care poartă și amprenta unor accente autobiografice, romanul lui Ioan Suci Moșă are o indiscutabilă unitate tematică și stilistică. Regimul multiform al narațiunilor provine din amestecul de real și ireal, de concretețe și de oniric ce definește spațiul și timpul discursului epic. Viața, peripeciile și moartea misterioasă a lui Darius, elemente care ocupă o bună parte din substanța narațiunii, îmbracă formele comicului, tragicului și ale parodicului, într-un desen epic viu, deloc tern, bine condus de-a lungul unei cărți de autentică vitalitate epică și verosimilitate a observației.

Cronică de film

Y tu mama tambien (Și mama ta la fel)

de Mădălina POJOGA

Anul 2001 nu preconiza un film de o așa anvergură din partea Mexicului, dar se pare că regizorul Alfonso Cuaron a reușit să surprindă publicul și totodată criticii cu unul din cele mai bune filme ale aceluiași an. Avându-i în distribuție pe Diego Luna, Gael García Bernal și Maribel Verdu, *Y tu mama tambien* e unul din filmele care te poate marca prin realismul și caracterul său profund.

Tenoch(Luna) și Julio(Bernal) sunt cei mai buni prieteni, deși fac parte din categorii sociale diferite. Rămânând singuri peste vară, cei doi o întâlnesc pe Luisa, o femeie mai în vârstă decât ei pe care o invită într-o călătorie spre Boca del Cielo, un loc inventat de aceștia. Astfel cei trei vor porni într-o călătorie ce le va schimba viața pentru totdeauna.

Prietenia dintre Tenoch și Julio poate fi văzută de mulți ca una superficială în care ei își încalcă propriile reguli, dar nu este decât o prietenie adaptată secolului în care trăim. La un moment dat cei doi își mărturisesc unul altuia faptele comise. Ei omit unele părți, doar pentru a nu se răni mai mult, demonstrând că relația dintre ei este totuși puternică.

Tenoch și Julio o iau pe Luisa cu ei în speranța că vor avea parte mai târziu de ceva distracție, dar ceea ce ei nu știu e că Luisa va fi aceea care îi va ajuta să se maturizeze. Luisa le dă o lecție de viață celor doi prieteni în urma căreia cei doi vor învăța să împartă, să îndrăznească și să iubească viața mai mult decât orice. Deși metodele Luisei și atitudinea ei pot fi ușor de condamnat, finalul fil-

mului va dezvălui adevăratul motiv, iar filmul va fi pus într-o altă lumină.

Scena cea mai importantă și mai semnificativă din film este cea în care, cu ajutorul băuturii și așezați în jurul unei mese la o tavernă dintr-un Mexic pitoresc, cei doi prieteni își dezvăluie toate celelalte secrete fără să ajungă la o ceartă, atmosfera fiind relaxantă. În acel moment Luisa se ridică și pune o melodie de la tomat. Perspectiva cinematografică a regizorului față de Luisa te face să o vezi într-o ipostază dominantă, o femeie puternică care poate influența ușor, în special pe cei doi băieți, Julio și Tenoch. Luisa debordează de senzualitate, dar nu într-un mod vulgar.

Dansul în trei dintre Tenoch, Luisa și Julio reprezintă unul din punctele pe care filmul încearcă să le atingă. Julio și Tenoch învață că e bine să împarți pentru că viața e doar una și nu merită să o trăiești în egoism.

Din punct de vedere al regiei, cineastul Alfonso Cuaron reușește realizarea unor aluzii subtile, dar reușite la filmele franceze din anii '60. Scena dansului pare a fi un omagiu adus filmului *Bande a part*(1964), la fel și scena în care Luisa ajunge într-un final la Boca del Cielo, moment care aduce aminte de scena finală din *Les quatre cent coups* (1959).

Sentimentul pe care ți-l lasă la sfârșit *Y tu mama tambien* este acela de înțelegere și de apreciere. Înțelegere în privința faptelor celor doi băieți, dar în special ale Luisei și apreciere pentru un film care ne îndeamnă să prețuim viața până în ultima clipă.

Congruența filosofie-comunicare (V)

de Eugeniu NISTOR

Rămasă nefinalizată, culegerea de reflecții și aforisme a filosofului și fizicianului francez Blaise Pascal (1623-1662), *Cugetări*, publicată postum, este în esență o impresionantă apologie a creștinismului, în care se arată „starea de plâns a omului fără Dumnezeu” și „desăvârșita fericire a omului cu Dumnezeu”.¹ Singura lui posibilitate de a-și suprima neliniștile, nemulțumirile, nestatornicia, minciuna și ipocrizia, deoarece el „nu este decât un ins plin de eroare... Nimic nu-i vedește adevărul. Totul îl înșală. Cele două principii ale adevărului, judecata și simțurile, nu numai că sunt fiecare în parte lipsite de autenticitate, dar se falsifică unul pe celălalt...”² Fragilitatea omului, ca devălmășie a celor „două naturi”, a instinctului și a pasiunilor, rezidă și din faptul că toate îl coboară, doar gândirea îl înalță, într-un fel de concluzie filosoful părtinindu-l și vorbind despre acesta ca despre o viețuitoare stranie, care trebuie proteguită, pentru că – scrie el, în câteva fraze memorabile – „Omul este doar o trestie, cea mai firavă din natură, dar o trestie gânditoare. Pentru a-l zdrobi nu e nevoie ca întregul univers să se înarmeze: un abur, o picătură de apă ajunge să-lucidă. Dar chiar dacă universul l-ar zdrobi, omul încă ar fi mai presus decât ceea ce îl ucide, pentru că știe că moare și ce avantaj are universul asupra lui, dar universul nu știe nimic.”³ Dar comunicarea ideilor filosofice ale lui Pascal, nu se înfăptuiește doar prin difuziunea lor în formă scrisă sau vorbită către un public al epocii, mai mult sau mai puțin receptiv, ci și prin formularea și transmiterea unor obiecțiuni vizavi de concepțiile altor gânditori ai vremii, între care se află și conaționalul său, René Descartes (1596-1650) – autorul vestitei teze *Dubito, ergo cogito; cogito, ergo sum*, care pleacă, la această descoperire, de la îndoiala metodică asupra tuturor cunoștințelor omenești, asupra datelor simțurilor, pasiunilor, și chiar și asupra existenței lumii, acceptând doar unic

adevăr cogito-ul –, criticat de Pascal pentru că „i-ar fi plăcut să se poată lipsi de Dumnezeu în toată filosofia lui, dar nu s-a putut stăpâni să nu-l facă să dea lumii un bobârnac, ca s-o pună în mișcare; după care nu mai are ce face cu Dumnezeu.”⁴ Apoi, avem formulate câteva noțiuni sumare despre arta elocvenței care, pentru a asigura cu certitudine izbânda, trebuie să îndeplinească, în timpul expunerii, două condiții esențiale, și anume: „1. cei cărora te adresezi să le poată pricepe fără bătaie de cap, cu plăcere chiar; 2. să se simtă interesați în așa fel încât egoismul să-i îndemne a reflecta cu mai multă bunăvoință la ele.”⁵ Alte elemente ale succesului constând în stabilirea unei corespondențe între mintea și inima auditorilor, a găsi expresiile cele mai semnificative, adoptarea unei simplități firești în acțiunea de convingere, iar discursul, pe ansamblu, trebuie să fie „potrivit cu subiectul, să nu aibă nimic în plus, nimic în minus.”⁶ Îi disprețuiește pe flecarii deștepți, despre care spune că au un caracter urât și își exersează spiritul de finețe în aprecieri cu iz de teoretician și cunoscător al psihologiei umane, aceasta pusă în relație și conectată cu teoria retorică: „Sunt unii care vorbesc bine, dar nu scriu bine. Aceasta pentru că locul, asistența îi înflăcărează și stoarce din mintea lor mai mult decât pot ei obține în lipsa acestei înflăcări.”⁷ În succesul unui discurs sau a povestirii pățimăse a cuiva, filosoful vede o posibilitate prin care „aflăm în noi înșine adevărul celor auzite”, astfel încât, față de cel care a stârnit aceste stări, „asemenea comuniune de vederi cu el, ne îndeamnă inima, oricum, să-i purtăm simpatie.”⁸ Această apreciere a unei comunicări bune, îl face să privească cu ochi îngăduitori retorica, subliniind că aceasta este arta „care convinge cu bineșorul, nu cu forța, ca un tiran sau ca un rege.”⁹ Starea de plictiseală, starea de urât, lipsa de pasiuni, fac viața imposibilă și duc omul la tristețe, la melancolie și chiar la dis-

perare – în astfel de împrejurări, apreciază Pascal, au pornit să cucerească lumea marii strategii, căci o „asemenea distracție era bună pentru August ori Alexandru: erau oameni tineri, greu de stăpânit; dar Cezar trebuie să fi fost mai chibzuit.”¹⁰ Într-un alt loc mai scrie despre exemplul castității lui Alexandru Macedon și de păcatul beției lui, acesta fiind, după câte se pare, o obsesie a amurgului renascentist, de vreme ce, cu o jumătate de secol mai înainte, la Londra marele Will se referea la același erou în piesa sa de teatru *Henry V*, descriind într-o manieră mediativ-poetică, dar într-un stil simplu și oarecum sincopat, despre efectele implacabile ale trecerii și petrecerii timpului: „Alexandru a murit, Alexandru a fost îngropat, Alexandru s-a risipit în pulbere; cu pământ facem clisă și cu clisa în care Alexandru s-a transformat în cele din urmă, cine ne împiedică să astupăm o balercă de bere?”¹¹ Stilul acesta îmbibat de reverie, ceva mai cursiv și mai plăcut, este folosit și de Giordano Bruno (1548-1600), acesta părăsind în anul 1576 ordinul călugărilor dominicani, Giordano Bruno călătorează prin Europa vreme de mai mulți ani, propagând concepția sa despre Univers, conform căreia natura este „Dumnezeu în lucruri”, fiind infinită și compusă din lumi nenumărate. Prin aceasta a depășit ideile copernicane – care se limitau la universul finit, având în centru soarele. Totodată, susținea în prelegerile sale, argumentat, autoactivitatea materiei care se metamorfozează continuu, având o bogăție a formelor nesfârșită. Prins și întemnițat de Inchiziție la Veneția, în anul 1592, după mulți ani de tortură, care nu l-au făcut să-și renege filosofia, la 17 februarie 1600 filosoful italian a fost ars pe rug: într-un fragment din lucrarea *Despre cauză, principiu și unitate*, în dialogul dintre Gervasiu și Teofil, într-o tonalitate pusă ușor sub semnul interogației scrie: „Nu vedeți voi oare, că ceea ce era sămânță devine iarbă, și din ceea ce era iarbă iese spicul, din ceea ce era spic se

face pâinea, din pâine chil, din chil sânge, din acesta sămânță, din sămânță embrionul, din acesta omul, din om cadavru, din cadavru se face pământ, din acesta piatră sau altceva, și așa mai departe, ajungându-se astfel la toate formele naturale?”¹² Să mai consemnăm că omenirea, aflată pe pragul raționalismului modern, instituit prin originalul sistem de gândire al lui Descartes (*Discurs asupra metodei de a ne conduce bine rațiunea și de a căuta adevărul în științe*, în 1637, *Meditații metafizice*, în 1641 și *Principiile filosofiei*, în 1644), comunica mult mai eficient după inventarea tiparului de către Johann Gutenberg (în a doua jumătate a secolului al XV-lea), o mulțime de cărți tipărite pe hârtie circulând și împrăștiind cu generozitate sămânța noilor idei în întreaga Europă. Dar dinamismul comunicării filosofice nu înseamnă doar transmiterea ideilor, ci și răspunsul la problematica acestora. Și iată că, în aceeași vreme, *cogito*-ul cartezian primește o replică memorabilă din partea lui Pascal: „Rațiunea când este rațională, vede cât de puțin rațională este.”¹³

Bibliografie

- Blaise Pascal, *Cugetări, texte alese*, trad., note și comentarii de Ioan Alexandru Badea, prefață de Romul Munteanu, colecția Eseiuri, Ed. Univers, București, 1978, p. 17.
- Ibidem, p. 35.
- Ibidem, p. 83.
- Ibidem, p. 28.
- Ibidem, p. 7.
- Ibidem.
- Ibidem, p. 14.
- Ibidem, p. 6.
- Ibidem
- Ibidem, p. 47
- Tudor Vianu, *Dicționar de maxime comentat*, Ed. Științifică, București, 1962, p. 158
- Ibidem
- Blaise Pascal, *Cugetări, texte alese*, op. cit., p. 21

LitArt are nevoie de mai mult decât de susținere morală

Adrian A. Giurgea
redactor-șef

Iată-ne ajunși, stimați cititori și colaboratori, la finele celui de-al doilea an al existenței „LitArt”. Un an plin de bune și rele pe care l-am traversat nu fără dificultăți, dar în care am reușit să aduc în fața Dumneavoastră publicația „LitArt” atât în format tipărit cât și în format electronic. Am menținut tirajul astfel încât ediția tipărită a ajuns lunar la circa 1500 de cititori, în timp ce în format electronic am depășit granițele județului și ale României având sute de cititori fideli atât în Europa cât și în SUA sau chiar în Asia. Toate acestea nu le-am făcut însă de unul singur, ci sprijinit de persoane care au înțeles cât de important este să ajuti la promovarea, acum când mai toată lumea este prizoniera televizorului, culturii în forma tradițională,

prin intermediul presei scrise, atât tipărită cât și în mediul virtual. Iar în luna decembrie le pot spune că, iată, sprijinul lor nu a fost în zadar, demersul nostru fiind recompensat cu o **Diplomă** în cadrul **Galei Premiilor Asociației Scriitorilor din Târgu-Mureș și ale Editurii Ardealul**. Această recunoaștere a implicării **LitArt** în popularizarea manifestărilor culturale ale bres-lei scriitorilor mureșeni, venită chiar din partea Filialei Târgu-Mureș a Uniunii Scriitorilor din România, este deosebit de importantă pentru noi și sper să fie receptată ca atare și de cei care ne-au sprijinit în demersul nostru și fără de care, acum, la sfârșit de an, trebuie să recunosc, nu știu dacă în 2012 vom reuși să mergem mai departe. Pentru că,

dincolo de o susținere morală din partea cititorilor și a colaboratorilor, orice publicație are nevoie de un minim suport financiar care să acopere cheltuielile de producție. Iar în cazul publicației noastre, al cărei tiraj tipărit se distribuie gratuit, acest suport este cu atât mai necesar.

Nu știu să spun acum dacă în 2012 vom reuși să mergem mai departe sau dacă vom rămâne doar în zona electronică, pe internet, dar vă spun că proiectul nostru este departe de a se fi încheiat. Asta deoarece, din 2012, cu certitudine ediția electronică a revistei va veni în fața Dvs. cu încă două produse: **Biblioteca LitArt** și **Librăria LitArt** care sper să vă suscite interesul. **La mulți ani!**

MEMORIA TIPARULUI - Mărturii ale presei mureșene de altădată

Sfârșitul de an – monden și caritabil

de Angela Măgherușan Precup (angelaprecup@yahoo.com)

Atmosferă de decembrie în Târgu-Mureșul anilor '20... Străzile orașului sunt tot mai aglomerate, magazinele centrale din Piața Ferdinand tot mai aglomerate, reclamele de sezon împânzesc paginile gazetelor locale iar oferta petrecerilor mondene este tot mai largă. Comercianții se întrec în atragerea onoratei clientele „căci de Sărbători ne-au sosit cele mai extrafine lichioruri franceze, și cele mai fine și aromatice rumuri pentru ceai”¹, sau în găsirea de noi parteneri de afaceri oferind revanzătorilor „rabatul convenit” în schimbul desfacerii „obiectelor pentru înfrumusețarea pomului de Crăciun”², în timp ce Camera de Comerț și Industrie pregătește o a doua ediție a Târgului de Crăciun, din convingerea că „Târgurile acestea servesc în primul rând interesele industriașilor, dându-se prilej ca marele public să cunoască în mod direct produsele industriei din oraș cari, în toate privințele pot concura cu produsele altor orașe.”³

Deși imediat după Unire Târgu Mureșului îi lipsea tradiția instituțiilor administrative, culturale sau educative românești, o consecință a realităților istorice care împiedicaseră construcția acestora înainte de 1918, se pare că populația românească a orașului avea o solidă tradiție a reuniunilor mondene. O dovedesc numeroasele serate și baluri care animau orașul în perioada interbelică, aducând tradiția vestitelor evenimente mondene din zona Reghinului săses și spre capitala județului.

Mondenitatea și caracterul caritabil erau elementele definitorii ale acestor evenimente,

Palatul Culturii Târgu-Mureș - gazda celor mai multe evenimente mondene în perioada interbelică

într-o formulă care îmbina eficient utilul cu plăcutul, cu atât mai mult la sfârșit de an când energiile organizațiilor politice sau culturale locale se mobilizau în pregătirea celei mai reușite reuniuni, găzduite cel mai adesea de sălile generoase ale Palatului Cultural, unde lumea bună a Târgu-Mureșului interbelic se aduna de obicei cu un scop caritabil, pentru a petrece mai apoi până dimineața.

Un astfel de bal de binefacere, organizat la trecerea dintre anii 1922 și 1923 la Palatul Culturii din Târgu Mureș în beneficiul orfanilor de război, prilejuia și o dezbatere în presă pe tema preferinței tineretului vremii pentru ritmurile moderne, în detrimentul muzicii și dansului românesc tradițional: „În mijlocul unei veselii generale s-au vândut o mulțime de obiecte la tombolă, încasându-se sume frumoase. Inimioșii organizatori ai acestui bal – în fruntea cu Dna Pop – ne vor ierta dacă vom adăoga o observație... elegiacă, vorbind de o seară veselă: Am văzut abia două costume românești la acest bal, dela care dansurile naționale au fost cu desăvârșire exilate. Ceea ce făcea pitorescul balurilor de odinioară erau grațioasele și atât de decentele jocuri naționale: Hora, Romana, Ardeleana, Hațegana, Țarina, Lugojana, Brăulețul, Chindia etc. Tempi passati... Dansurile acestea în cari se oglindește atât de fidel vociunea sprintară și curată a poporului nostru au fost măturate de cortegiul grotesc și imund al wanstepului, Shymiului și Fox-trottului... [...] Saltimbăncăriile importante din Africa și America de Sud – după ce au cucerit toată Europa, trebuiau să triumfe și la noi. Altfel, rămâneam o națiune de țărani exotici – și firește, era păcat...”⁴ scria ironic gazeta țărănistă *Mureșul*.

Regăsim această abordare din registrul tradiționalist, dominant în presa mureșeană

românească a perioadei interbelice, și în argumentația ziarului de dreapta *Drum drept* referitoare la pomul de Crăciun – surrogat al simbolurilor românești autentice: „Prin splendoarea sa și prin aspectul său simbolic, bradul de Crăciun, izvorător de lumină și aducător de daruri și de altă bucurie, a devenit un element de o înaltă semnificație estetică și etică. [...] Totuși, pentru noi, bradul de Crăciun, cu tot aspectul său impresionant, rămâne numai un surrogat, neavând rădăcini în tradițiile noastre populare.”⁵

Alte locații mondene în Târgu-Mureșul anilor '20-'30 erau celebrele restaurante ale orașului, cu vestitele lor fleici care, mai în glumă, mai în serios, recomandau un specific al zonei:

„Revelionul românesc în Tg.-Mureș s-a serbat ca și în anii trecuți din inițiativa Partidului Național Român în sala mare a Restaurantului Central. Prezența în localitate și participare la această masă a dlui deputat Pavel Brătășanu a adunat la un loc tot ce are mai distins acest oraș – în afară de militari și magistrați – ca intelectuali și meseriași. Au participat și vreo 20 de țărani din comunele învecinate, fiind la un loc aproape 300 de persoane. O caldă animație a domnit tot timpul. [...] Petrecerea a urmat apoi cu dans și muzică până în zorii zilei.”⁶ Petreceri similare, scria *Gazeta Mureșului*, aveau loc la Restaurantul Transilvania: „Tradiționala petrecere de anul nou a fost organizată de Societatea Tinerimii Române din Târgu-Mureș, în restaurantul Transilvania. Sălile au fost neîncăpătoare pentru publicul doritor să participe la această petrecere. [...] În numele societății a făcut urări de anul nou dl. prof. E. Mărculescu. S-a petrecut până dimineața, cu multă voie bună.”⁷ Iar restaurantele mai mici ale orașului nu se lăsau mai prejos: „În preseara anului nou s-au întrunit la restaurantul Meder vreo 50-60 oameni de bine, cari au ținut ca în fața grelelor momente ce le trăiește țara, să petreacă împreună seara ultimă a unui an de muncă și încercări grele. – Siguranța de stat a ținut să fie reprezentată prin 3 agenți, tot odată și poliția prin 2. Această măsură a indignat și a revoltat pe toți cari în trecut și-au avut fiecare partea grea din canonul neamului nostru și a stârnit în unii milă față de vigilența conștiințioasă, iar în alții scârbă și revoltă!”⁸

În pragul celui de al doilea război mondial, acțiunile de binefacere vizau și întrajutorarea familiilor concentrațiilor, prin evenimente culturale precum cel inițiat în decembrie 1939 de Conservatorul Municipal, eveniment reflectat în epocă de ziarul *Glăsuț Mureșului*: „Secția de artă dramatică a Conservatorului din Tg.-Mureș, de sub conducerea d-lui prof. Gh. Chirvăsuță, sub patronajul dlui primar General medic Eugen Curta, va da un spectacol cu copii care urmează arta dramatică la această secție. Venitul este destinat scopului patriotic pentru ajutorarea familiilor sărace a concentrațiilor. Micii artiști vor da spectacolul în sărbătorile lunii Decembrie, jucând piesa de teatru «Colțul Străjeriței Titina», de d-l. prof. Gh. Chirvăsuță, un rutinat și talentat actor, care a condus dela înființarea ei din 1935, secția dramatică a conservatorului din Tg.-Mureș.”⁹

Cu toată incertitudinea perioadei, cadrele militare ale orașului găseau însă răgazul necesar pentru a marca într-o atmosferă selectă trecerea dintre ani, după cum o relevă o relatare a publicației locale *Avântul obiectiv*: „Într-un cadru de perfectă camaraderie și familiaritate s-a serbat la Divizia XX din localitate tradiționalul revelion al anului 1939. Au luat parte ofițeri superiori, în frunte cu d. general Georgescu Pion, Comandantul Diviziei, mai mulți civili, precum și un număr de tineri ofițeri și domnișoare, cari au făcut ca această frumoasă petrecere să depășească cadrul de obișnuită atmosferă.”¹⁰

Printre amintiri despre revelioanele Târgu-Mureșului de altădată, peste ani, La Mulți Ani!

1. *Bodega La „Selișteanu”*, în *Mureșul*, anul I, nr. 7, 14 decembrie 1922, p. 3.
2. *Pentru Crăciun!*, în *Sămănătorul*, Reghin, anul III, nr. 36, p. 4.
3. *Târg de Crăciun în orașul nostru*, în *Mureșul*, anul I, nr. 7, 14 decembrie 1922, p. 3.
4. *Un bal de binefacere*, în *Mureșul*, anul II, nr. 1, 4 ianuarie 1923, p. 2.
5. Prof. Nic. Sulică, *Pomul de Crăciun*, în *Drum drept*, anul I, nr. 15, 21 decembrie 1936, p. 2.
6. *Revelionul românesc*, în *Mureșul*, anul V, nr. 1, 3 ianuarie 1926, p. 3.
7. *Revelionul românesc*, în *Gazeta Mureșului*, anul II, nr. 1, 10 ianuarie 1923, p. 8.
8. *Masă comună*, în *Mureșul*, anul II, nr. 3, 18 ianuarie 1923, p. 2.
9. *Serbarea „Teatrului de copii” dela Conservatorul Orașului, pt. săraci*, în *Glăsuț Mureșului*, anul VI, nr. 217, 14 decembrie 1939, p. 4.
10. *Revelionul dela Divizia XX Mureș*, în *Avântul obiectiv*, anul II, nr. 2, 16 ianuarie 1939, p. 7.

LitArt

Publicație lunară de cultură.
Apare la Târgu-Mureș sub egida
onorifică a Asociației Scriitorilor.
ISSN: 2067 - 5240

Tipărit la SC BAPAGENCY SRL
Odorheiu Secuiesc.
Tiraj: 1500 de exemplare

EDITOR: PFA GIURGEA ADRIAN ARMAND

Parteneri editoriali: **Societatea Scriitorilor, Editorilor și Tipografilor Mureșeni; Editura “MUREȘ” și www.cultura.inmures.ro**
Colegiul onorific: **Cornel MORARU, Al. CISTELECAN, Iulian BOLDEA, Eugeniu NISTOR, Zeno GHIȚULESCU**

Redactor-șef: **Adrian A. GIURGEA**

Redactori-colaboratori: **Cora FODOR, Dumitru-Mircea BUDA, Mediana STAN, Mihai SUCIU, Laurențiu BLAGA, I. SUCIU MOIȘA, Angela MĂGHERUȘAN-PRECU, Ovidiu I. POP, Rudy MOCA, Ioan GĂBUDEAN**

Adresa de corespondență: **Târgu-Mureș, str. George Enescu nr. 2. E-mail: redactia@litart.ro**
Conținutul editorial al revistei poate fi găsit și pe internet la adresa **www.litart.ro**

Editorii nu își asumă responsabilitatea opiniilor exprimate de autori în materialele publicate.